

# BEVEZETŐ

## A FORDULAT 34. SZÁMÁHOZ

A *Fordulat* 34. száma az akkumulátorgyártást nem pusztán ipari vagy technológiai kérdésként, hanem a kortárs kapitalizmus átalakulásának egyik kulcsterületeként vizsgálja. A lapszám az akkumulátoripart a globális politikai gazdaságtan összefüggéseiben elemzi. Bemutatja, miként vált a szektor a zöld iparpolitikák stratégiai terepévé, amelyet az egymással rivalizáló nagyhatalmak új felhalmozási lehetőségek és geopolitikai befolyás kiépítésére használnak. A zöld iparpolitikák technológiai újítások – például az elektromos autók – segítségével próbálják kezelni az éghajlatváltozást, a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztémák pusztulását. Mindezt azonban úgy teszik, hogy nem változtatják meg a tőkefelhalmozás alapvető dinamikáját, amely az elsődleges oka a környezeti válságnak. A lapszám az iparágat globális termelési és újratermelési rendszerként vizsgálja. Azaz az akkumulátorgyártást nem pusztán mint ipari termelést közelíti meg, hanem mint egy olyan csomópontot, ahol az ökológia és a gondoskodás kérdései is radikálisan átalakulnak. A lapszám egyik legfontosabb állítása, hogy a hazai akkumulátor fellendülés nem egy elszigetelt, pusztán a magyar viszonyokból vagy esetleg az Orbán-rezsim jellegzetességeiből fakadó jelenség, hanem egy olyan folyamat, ami szervesen kapcsolódik a kapitalizmus kizsákmányoló természetéhez és a nagyhatalmi iparpolitikákhoz. Ezért ez a kötet egy olyan nézőpontot ajánl, amiben egyszerre és egymással összefüggésben lehet, sőt kell megérteni az olyan látszólag egymástól független jelenségeket, mint amilyen Kína felemelkedése, az akkumulátorgyárak ellen küzdő női szervezetek megsokasodása a magyar vidéken, a Tesla-autók el-

terjedése, a latin-amerikai őslakosok küzdelme a lítiumkitermelés ellen, és az Orbán-rezsim működése.

A bevezető tanulmány és a lapszám három tematikus blokkja az akkumulátorgyártás összetett valóságának különböző aspektusait mutatja meg. Karas Dávid és Szabó Natasa írása felvázolja azokat a globális geopolitikai, geoökonómiai és iparági folyamatokat, amelyek az akkumulátorgyártást a kapitalista válságkezelés, a „zöld kapitalizmus” egyik központi terepévé tették. Megmutatja, hogyan alakulnak át az akkumulátorgyártásban résztvevő munkások, vállalatok, államok és tájak kapcsolatai. E keretben vizsgálja, miként fonódnak össze a világgazdaság centrumainak zöld iparpolitikái, a perifériákon kibontakozó, a természet és a munka olcsó kizsákmányolása köré szerveződő „zöld extraktívizmus”, és a félperifériák olcsó nyersanyagok és a drága technológiák között betöltött hídszerepe – és hogyan alakítják át mindezek a munkások helyzetét, az ökológiai viszonyokat, valamint az ellenállás politikai mozgásterét.

Az első blokk témája *Magyarország és Kína az akkumulátor-értékláncban*. Bár a két ország pozíciója jelentősen eltér – Magyarország félperifériás összeszerelő üzem, Kína pedig az iparág motorja és innovációs központja – szoros gazdasági kapcsolatok fűzik őket össze. Az elmúlt évek legnagyobb akkumulátor- és elektromobilitási beruházásai Magyarországon (CATL, Sunwoda, BYD, Eve Energy) mind kínai cégekhez köthetők, így Magyarország a kínai tőke egyik legfontosabb európai célpontjává vált. Weiler Vilmos tanulmánya a keleti tőke bevonzására épülő, a Fordulat előző, 33. számában részletesen vizsgált magyar félperifériás hídmodell elemzi, bemutatva, hogyan illeszkedik az akkumulátorgyártás az Orbán-rendszer felhalmozási stratégiájába. Ezt követi egy, a lapszám számára készült interjú az elektromosautó-ipar egyik legfontosabb nemzetközi szakértőjével, Boy Lüthjével, aki feltárja, miként vált Kína az akkumulátorgyártás legmeghatározóbb globális szereplőjévé, és milyen társadalmi, valamint ökológiai folyamatok kísérték a szektor felemelkedését.

A második blokk, *Extraktívizmus és ellenállás*, az akkumulátorgyártás természeti és társadalmi frontvonalait vizsgálja. Bár az iparág a zöldnek nevezett átállás egyik zászlóshajója, egy akkumulátor előállításához számos természeti erőforrás szükséges, amelyek

kitermelése a helyi közösségek és tájak erőszakos átformálásához vezet. A blokk szövegei erre az ellentmondásra hívják fel a figyelmet, bemutatva az ellenállás lehetséges formáit is. Ennek részeként készítettünk interjút Thea Riofrancossal, akinek az *Extraction: the frontiers of green capitalism* [Extraktivizmus: A zöld kapitalizmus határvidékei] című könyve a lapszámmal egyszerre jelenik meg. Riofrancos a zöld kapitalizmust és az ezzel szorosan összefüggő extraktivizmust – a (természeti) erőforrások kizsákmányolására épülő gazdasági logikát – elemzi a latin-amerikai lítiumkitermelésből kiindulva, és azt vizsgálja, hogy milyen baloldali politikai válaszok adhatók erre. Az erőforrás-kivonás és a szennyezés világszinten veszélyezteteti közösségek, dolgozók és ökológiák újratermelését: Bakó Júlia tanulmánya azt mutatja be, hogy a magyarországi akkumulátor-ellenállás hogyan mozgósítja a társadalmi újratermelés és a gondoskodás elemeit a küzdelemben. A blokk utolsó két szövege az akkumulátorokhoz nélkülözhetetlen lítium kitermelése körüli konfliktusokat mutatja be két egymástól távoli, de az értékláncban hasonló funkciót betöltő helyszínen: Szerbiában és Argentínában. A Fordulat interjúja Nina Djukanovićcsal az extraktivizmus szerbiai terjedését a magyar határtól mindössze 150 kilométerre lévő Jadar lítiumbánya elleni tiltakozások példáján keresztül mutatja be, míg Mostafa Nóra tanulmánya az argentin lítiumkitermelés és az őslakos közösségek közötti konfliktusokat vizsgálja.

A harmadik blokk, *Iparpolitikák a Lítium-háromszögben*, ismét gazdaságpolitikai nézőpontból közelít az akkumulátorgyártás kérdéséhez, ezúttal egy olyan térségre fókuszálva, amely ritkán jelenik meg a magyarországi közbeszédben: a latin-amerikai Lítium-háromszög. A Chile, Bolívia és Argentína által határolt magashegyi sómezőkön található a világ ismert lítiumkészletének jelentős része, ami stratégiai fontosságúvá teszi a régiót az akkumulátoripar számára. Leandro M. Bona tanulmánya a térségbe érkező kínai befektetések dinamikáját elemzi, bemutatva, hogyan formálják ezek az érintett országok politikai gazdaságtanát, osztályszerkezetét és fejlődési stratégiáit. Mariano Féliz és Juan Francisco Nuñez Silva da Luz tanulmánya pedig Argentína hosszú múltra visszatekintő függő fejlődését vizsgálja, és azt kutatja, mennyiben képesek a lítiumkitermelés politikái újraírni ezt a függőséget.

Bízunk benne, hogy a lapszámon keresztül fogódzókat adunk. Nemcsak ahhoz, hogy megértsük, mivel állunk szemben, amikor az akkumulátorgyárak miatt aggodalmat vagy dühöt érzünk, hanem ahhoz is, hogy végiggondoljuk: miként lehet ellenállni az emberi munka, a gondoskodás és a természeti erőforrások ezen újfajta – és mégis oly ismerős – kizsákmányolásának.

**A Fordulat 34. lapszámának szerkesztői**

Karas Dávid  
Nagy Klára  
Nagy Kristóf  
Szabó Natasa

**és a Fordulat szerkesztőbizottsági tagjai**

Bozsik Laura  
Eredics Lilla  
Lafferton Sára  
Papp András  
Váradi Eszter  
Villás Bertold